

13. Tiistaina 27 päivänä helmikuuta 1990

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta 463

Mainittu, vuoden 1989 vp:llä hyväksytty, vahvistamattomana palautettu laki (HE n:o 55/1989 vp.)

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2

2) Asetus 12 päivältä tammikuuta 1990 sosiaalihallituksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta „

Mainittu asetus (A n:o 39/1989 vp.)
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2

3) Asetus 8 päivältä joulukuuta 1989 työministeriön eräistä virkajärjestelyistä ”

Mainittu asetus (A n:o 35/1989 vp.)
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3

Esitellään:

4) Hallituksen esitys n:o 10 laiksi Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain kumoamisesta 464

5) Hallituksen esitys n:o 12 ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia koskevaksi lainsäädännöksi ”

6) Hallituksen esitys n:o 13 laiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 467

7) Hallituksen esitys n:o 14 laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain muuttamisesta 469

8) Ed. Donnerin lakialoite n:o 5 laiksi liikevaihtoverolain 3 §:n muuttamisesta ”

9) Ed. Kietäväisen ym. lakialoite n:o 7 laiksi kuntajaosta annetun lain muuttamisesta 477

10) Ed. Linnainmaan lakialoite n:o 9 laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta. 478

Pöydällepanoa varten esitellään:

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Vammaskosken tehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin perustamiseen liittyviin järjestelyihin (HE n:o 226/1989 vp.) ”

12) Talousvaliokunnan mietintö n:o 1 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus lääkintöhallituksen eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 1) ”

13) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä laiksi maatilalain 50 ja 58 §:n muuttamisesta (HE n:o 245/1989 vp.) ”

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat Aaltonen, Ajo, Alho, Andersson, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Elo, Halonen, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Hämäläinen, Jokinen, Juhantalo, Järvisalo-Kanerva, Jäätteenmäki, Kanerva, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Kettunen, Knuuttila, Korkia-Aho, M. Lahtinen, Lapiolahti, Lehtosaari, P. Leppänen, Liikanen, Lindroos, Louvo, Malm, Metsämäki, Miettinen, Moilanen, Myller, Mönkäre, Niinistö, Nordman, Nyby, Ollila, Paavilainen, Pelttari, Pietikäinen, Renko, Riihijärvi, Rinne, T. Roos, Ryyänen, Saapunki, Salolainen, Sasi, Siuruainen, Taxell, Tenhiälä, Tykkyläinen, Varpasuo, Vastamäki, Vihriälä ja Väänänen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Varpasuo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Jokinen, Korkia-Aho, Pelttari ja Tykkyläinen, virkatehtävien takia edustajat Bärlund ja Vastamäki sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ajo, Kettunen, Lapiolahti, P. Leppänen, Lindroos, Malm, Nordman, Ollila, Rinne, Saapunki ja Vihriälä, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Elo, ensi maaliskuun 1 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Aaltonen, Liikanen, Salolainen ja Taxell sekä ensi maaliskuun 2 päivään virkatehtävien takia edustajat Alho, Andersson, Björklund, Björkstrand, Halonen, Hetemäki-Olander, Hurskainen-Leppänen, Häkämies, Hämäläinen, Järvisalo-Kanerva, Jäätteenmäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Knuuttila, Louvo, Metsämäki, Moilanen, Niinistö, Nyby, Pietikäinen, Renko, Riihijärvi, Ryyänen, Sasi, Siuruainen ja Väänänen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat M. Lahtinen, Lehtosaari, Miettinen, Mönkäre, T. Roos ja Tenhiälä.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan helmikuun 23 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 16, 18 ja 19, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 670, 673 ja 684, kaikki vuoden 1989 valtiopäiviltä. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtiontilintarkastajien jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvoston jäseneksi nimitetty ed. Hämäläinen pyytää vapautusta valtiontilintarkastajien varajäsenen tehtävästä 1 päivästä maaliskuuta 1990 lukien. Puhemiesneuvosto puoltaa anosta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi uuden valtiontilintarkastajien varajäsenen valitsemisen jäljellä olevaa varainhoitovuotta 1990 varten.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Ulkoasiainvaliokunnan varajäsenen vaalin toimittaminen

Puhemies: Eduskunnan 23 päivänä helmikuuta 1990 hyväksymän työjärjestyksensä 11 §:n muutoksen johdosta ilmoitetaan, että ulkoasiainvaliokunnan uuden varajäsenen vaali toimitetaan perjantaina tulevan maaliskuun 2 päivänä pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat vaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna perjantaina kello 10.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytävät ed. Björklund vapautusta pankkivaliokunnan jäsenyydestä ja ed. Puisto toisen lakivaliokunnan jäsenyydestä, kumpikin ensi kuun 1 päivästä lukien. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että pankkivaliokunnan ja toisen lakivaliokunnan täydennysvaalit toimitetaan perjantaina tulevan maaliskuun 2 päivänä pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna perjantaina kello 10.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi vesilain muuttamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu, vuoden 1989 vp:llä hyväksytty, vahvistamattomana palautettu laki (HE n:o 55/1989 vp.)

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2. Mietintö voidaan nyt hyväksyä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylätä. Keskustelun kuluessa on tehtävä muodollisia muutoksia koskevat ehdotukset.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Asetus 12 päivältä tammikuuta 1990 sosiaalihallituksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta

Ainoa käsittely

Mainittu asetus (A n:o 39/1989 vp.)

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Asetus 8 päivältä joulukuuta 1989 työministeriön eräistä virkajärjestelyistä

Ainoa käsittely

Mainittu asetus (A n:o 35/1989 vp.)

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Työministeriön virkajärjestelyjä koskevassa asetuksessa ehdotetaan lakkautettavaksi viisi virkaa ja perustettavaksi neljä virkaa eli yksi virka vähemmän kuin lakkautetaan.

Valtion työntekijäin ja viranhaltijain liitto on kiinnittänyt valiokunnan huomiota siihen, että virkajärjestelyjä suoritettaessa lakkautettavien virkojen toimenkuvaan sisältyy sellaisia tehtäviä, jotka siirtyvät muiden työntekijöiden tai viranhaltijoiden tehtäviksi ilman, että tätä kuitenkaan otettaisiin huomioon heidän palkkauksessaan. Näin on myöskin tässä kyseisessä tapauksessa käynyt. Toimistovirkailijan virka lakkaa kokonaan, työt ovat siirtyneet muille. Tosin tässä tapauksessa atk-laitteiden saanti on helpottanut näiden henkilöiden tehtäviä, joille on tullut uusia töitä lakkautettavan viran johdosta, joten tätäkään ei esitetty kumottavaksi. Mutta tämä ei koske ainoastaan käsillä olevaa virkajärjestelyä, vaan VTVL:n taholta on tuotu esille, että aina silloin kun tällaisia virkajärjestelyjä tehdään, pitäisi ottaa huomioon, että jos joillekin tulee lisää tehtäviä, niin nimenomaan sen vuoksi pitäisi heille myöskin lisätä palkkausta. Tämän vuoksi ehdotan vastalauseeseen viitaten, että eduskunta lausuisi seuraavaa:

”Eduskunta katsoo, että lakkautettavista viroista vapautuvia varoja kohdennettaessa tulisi ottaa huomioon palkkauksen ja virkarakenteen parantamistarpeet niissä viroissa,

joiden tehtäviin lakkautettaviin virkoihin kuuluneet työt siirtyvät.”

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Valiokunnan enemmistö katsoi, että ed. Stenius-Kaukosen vastalause kuuluu normaaliin työmarkkinapolitiikkaan. Kokemuksesta tiedän ja valiokunnan enemmistökkin tietää, että palkkaneuvottelut käydään muualla ja muussa yhteydessä. Olen vakuuttunut, että työntekijäjärjestö kyllä osaa asiansa hoitaa ja sitten kun työt ovat muotoutuneet, hakea tekijöille myös palkkapyyntiä ilman valiokunnan ja eduskunnan kannanottoa ja avustustakin.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Minkä takia VTVL:n toimesta sitten nämä asiat tuodaan eduskunnan tietoon, jollei eduskunnastakin haeta tukea heidän ajamalleen linjalle? Vastalauseessani olen esittänyt nimenomaan lausumaa, jossa eduskunta katsoisi, että näin tulisi menetellä. Ratkaisut tehdään tietysti neuvotteluissa, ja työntekijäjärjestöillä on niissä mahdollisuus viedä eteenpäin omia tavoitteitaan. Mutta ikävä kyllä usein ne eivät mene eteenpäin sillä tavalla kuin työntekijäjärjestöt haluaisivat, ja silloin eduskunnan on aihetta antaa tukea heidän oikeutetuille tavoitteilleen.

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Toteaisin ed. Stenius-Kaukoselle, että sen enempää eduskunnan sosiaalivaliokunta kuin eduskuntakaan ei ainakaan tässä asiassa ole työmarkkinaosapuoli.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, että vastalauseessa oleva lausuma hyväksyttäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 77. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys n:o 10 laiksi Postipankki Oy:n investointirahastosta annetun lain kumoamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti pankkivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

5) Hallituksen esitys n:o 12 ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia koskevaiksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Viinanen: Herra puhemies! Vuoden 1988 keväällä valtioneuvosto teki periaatepäätöksen ammatillisten kurssikeskusten muuttamisesta ammatillisiksi koulutuskeskuksiksi, ja tuo lakiesitys on nyt valiokuntaan lähetettävänä täysistuntosalissa.

Tähän asti kurssikeskukset ovat olleet aika lailla virkamiesmäisesti johdettuja koulutuslaitoksia, ja kun valtio on korvannut lähes sataprosenttisesti kaikkien näiden laitosten kustannukset pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta, ei niiden kehittäminen tehokkaiksi, yritysmaiseksi koulutuskeskuksiksi ole ollut tarpeellista. Näin ei ainakaan ole niissä aina koettu. Kahden vuoden valmisteluajan, jona lakia on valmisteltu, osa kurssikeskuksista on tehokkaasti käyttänyt tuon etsikkoajan hyväkseen ja muuttanut asennoitumistaan uuteen tilanteeseen. Niitä ollaan muuttamassa hyvää kyytiä tämän lain hengen mukaisesti. Tässä laissa annetaan taloudellista vastuuta varsin paljon, voi sanoa lähes kokonaan näille laitoksille. Se merkitsee sitä, että ne itse kannattavat koulutuksella saaduilla

tuloillaan toimintansa, kattavat myös kustannukset laitehankinnoista pääosin lukuun ottamatta suurimpia investointeja, joita koulutus edellyttää. Jos tällaiset laitokset eivät jatkossa itseään kannata, niitä uhkaa kuoleminen, sillä rahaa ei käytännössä tule mistään muualta.

Muutos tulee kuitenkin merkitsemään ongelmia varsin monelle laitokselle, sillä asennoituminen, niin kuin sanoin, virkamiesmäisestä laitoksesta yrittymäiseksi liikelaitokseksi tai koulutuslaitokseksi on melkoinen muutos ainakin sille opettajakunnalle, joka on tottunut vanhaan järjestelmään, tottunut siinä elämään kymmenen, ehkä kaksikymmentäkin vuotta. Nyt niiltä edellytetään yhtäkkiä aktiivisuutta, nopeata reagoitokykyä, korkeatasoista opetusta, markkinointihenkeä ja nimenomaan kovaa kilpailua muiden oppilaitosten järjestämän kurssituksen kanssa. Tämä kaikki on mielestäni kuitenkin pelkästään myönteistä.

Osa näistä laitoksista ja henkilökunnasta ei kuitenkaan onnistu mukautumaan muutokseen, ja se merkitsee kiistatta sitä — tai ainakin ennustan näin — että osa kurssikeskuksista tulee lopettamaan toimintansa muutaman vuoden kuluttua, mutta hyvät jäävät entistä parempina jäljelle.

Onkin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että valtion budjetissa osoitetaan riittävästi varoja siihen, että nämä laitokset saavat uuden toimintansa kuntoon. Budjetissa tällekin vuodelle on usealla momentilla mahdollisuus henkilökunnan koulutukseen, hallinnon uudelleen organisointiin, laitehankintoihin ym. saada määrärahoja, mutta nykyiset määrärahaesitykset, jotka budjetissa ovat, eivät tule riittämään, ja siihen tarvitaan jatkossakin lisää varoja.

Oman ongelmansa muodostaa henkilökunnan palkkauskysymys, sillä ainakaan nykyisellä järjestelmällä ei ole mahdollisuutta kilpailla riittävän pätevistä opettajista. Laitokset eivät yksinkertaisesti nykyjärjestelmässä pysty maksamaan sellaisia opettajien palkkoja kuin jotkin muut yksityiset koulutusjärjestelmät pystyvät. Tähän on syytä toivoa jonkinlaista pelivaraa, laajempaa mahdollisuutta järjestellä palkkausta laitoksen sisällä.

Kaluston ylläpitoon, suuriin hankintoihin saadaan eri anomuksesta AKH:lta avustusta, mutta niin kuin aluksi totesin, pienempien

investointien rahoitus kurssikeskusten on hoidettava itse, ja se onnistuu pelkästään kannattavalla toiminnalla.

On syytä myös toivoa, että samoilla alueilla toimivien muiden ammatillisten oppilaitosten kustannusvastaavuus kurseja järjestettäessä ja markkinoinnissa asetetaan samalle tasolle kuin kurssikeskuksissa. Tällä hetkellä esimerkiksi yhden esimerkin ottaakseni jokin kauppaoppilaitos samalla paikkakunnalla ei joudu sisällyttämään pääomakuluja eikä laitteiden hankkimiseen liittyviä kuluja eikä kaikkia käyttökulujakaan kurssien hintoihin, ja näin ollen kustannusvastaavuus ei näiden osalta toteudu. Se pystyy markkinomaan kursejaan edullisemmin kuin tulevat ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset.

Syytä on myös huomioida se, että mukautuminen edellyttää myös valtion viranomaisilta mukautuvuutta, eli jähmeästä määrärahojen myöntämisyjärjestelmästä on päästävä eroon, koska kurssikeskuksilla tai aikuiskoulutuskeskuksilla jatkossa ei ole aikaa jäädä odottamaan valtion byrokraattisia päätöksiä. Siinä suhteessa päätökset on saatava nopeammin aikaisiksi.

Laissa esitetään myös lääninneuvottelukuntien yhteyteen eräänlaista jaostoa, jossa on jäseninä koulutuspalveluja ostavia viranomaisia, ja he pyrkivät koordinoimaan alueittain koulutuslaitosten toimintaa. Siihen en yksinkertaisesti usko, sillä totuus on se, että jolleivät laitokset itse pysty reagoimaan, itse pysty tunnistamaan koulutustarvetta, sen laatua ja määrää omalla toiminta-alueellaan, ei sitä mikään lääninneuvottelukunnan alainen jaostokaan pysty tekemään. Itsenäisyyttä ja päätäntävaltaa näillä laitoksilla täytyy olla siinä suhteessa itsellään ja myös ammattitaitoa.

On myös todettava se, että näiden laitosten hallinto joutuu aika kovalle koetukselle. Paikkoja johtokunnissa ei pitäisikään jakaa minkäänlaisina kunnallispoliittisina eläkepaikkoina vaan saada sinne todella ammattitaitoisia ihmisiä elinkeinoelämästä, työvoimaviranomaisten piiristä ja monista muista instansseista, henkilöitä, jotka pystyvät mukautumaan ajan henkeen, tulevaisuuden vaatimuksiin ja muuttamaan opetusohjelmia sellaiseen suuntaan, että ne vastaavat elinkeinoelämän tarpeita.

Lopuksi on syytä todeta myös se, että olisi syytä muuttaa tutkintojärjestelmää sellaisek-

si, että ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa suoritettaisiin tutkintoja, joita sopivalla tavalla yhdistellen ja kursseja peräjäkeen käyden voitaisiin saada samanlainen ammattipätevyystutkinto kuin muissakin ammatillisissa oppilaitoksissa.

Ed. Gustafsson: Herra puhemies! Laki, joka nyt on esittelyssä, on aika tärkeä aikuiskoulutusta ja nimenomaan ammatillisesta aikuiskoulutusta koskeva lakiuudistus. Se on tärkeä senkin takia, että ammatillisten kurssikeskusten kautta vuosittain opiskelee lähes 80 000 aikuista suomalaista. Valtion tulo- ja menoarvion kautta kulkeutuu rahaa suuruusluokkaa 1 miljardi työllisyyskoulutukseen, jota pääosin ammatillisissa kurssikeskuksissa on harjoitettu.

Lain tavoitteena on muuttaa nykytilannetta siten, että kaikki tarvittava ammatillinen aikuiskoulutus järjestettäisiin yhtäläisin perustein ja luovuttaisiin — tai ainakin pyritään siihen — koulutusta ja oppilaita leimavista nimikkeistä. Tavoite on oikea, ja tämän lain perustavoitteet monilta osin ovat aivan oikeita.

Eräs merkittävä koulutuspoliittinen uudistus koskee nimenomaan sitä, että ammatillisista kurssikeskuksista ollaan nyt tekemässä tulosvastuullisia yksiköitä. Tämä on erittäin suuri muutos, johon hetki sitten myös ed. Viinanen puuttui. Lakiehdotuksen lähtökohdana on kysyntämallin mukainen koulutuksen ohjausjärjestelmä, jossa kysyntää edustavat eri sektoriviranomaiset ja henkilöstökoulutusta tarvitsevat organisaatiot. Lain lähtökohdaksi otettu kysyntämalli on tietyin varauksin ja reunaehdoin hyväksyttävissä. Nimitäin yhteiskunnassamme on paljon myös sellaista koulutustarvetta, jolta puuttuu kysyntämallin edellyttämää ostovoimaa ja joka tarvitsee erityistukea.

Koulutustarpeita tulisikin, sanoisin sosiaalidemokraattien mielestä yleisemminkin, arvioida nykyistä selvemmin kohderyhmäajattelun pohjalta. Varsinkin työllisyysperusteisen koulutuksen piiriin tulisi saada sellaisia-kin ryhmiä, jotka perinteisten käsitysten mukaan ovat vaikeasti työllistettäviä ja joiden koulutustarpeita ei ole aikaisemmin tiedostettu. Yhteiskunnan tulekin huolehtia erityisellä silmäterällä siitä, että ammatillisen aikuiskoulutuksen vaihtoehtoja on riittävästi tarjolla.

Oman koulutus- ja sivistysajatteluni mukaan opetushallinnon tulee taata pysyvästi perusvoimavarat myös ammatillisista aikuiskoulutusta antavissa oppilaitoksissa. Takamalla kunnan perusvoimavarat turvataan riittävä suunnittelu ja muut edellytykset korkeatasoisen koulutuksen järjestämiseksi. En pidä mahdollisena siirtymistä puhtaaseen ostopalveluun ilman, että koulutuspalvelujen taso vaarantuu ja koulutuksen kohdistuminen vääristyy ostajan maksukyvyn mukaan.

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten tulevan toiminnan kannalta riittävän perusvaltionavun turvaaminen onkin välttämätöntä. Lähtökohhta, joka lakiesityksessä on — en osaa sanoa, onko se suoraan vai piilevästi sanottu — on se, että myöhemmin toimittaisiin puhtaan ostoperiaatteen mukaisesti. Pidän tätä epärealistisena. Tämän kannan on myös ottanut aikuiskoulutusneuvosto antaessaan lausunnon kurssikeskustoimikunnan mietinnöstä, joka on lakiesityksen taustalla.

Laissa mainitun toiminta-avustuksen lähtökohdan pitäisi olla se, että aikuiskoulutuskeskukset olisivat suoraan valtion rahoituksessa samassa tasossa kuin muutkin vastaavaa koulutusta antavat laitokset. Mainitsemassani komiteamietinnössä avustuksen määräksi oli laskettu 33 prosenttia. Nyt hallituksen lakiesityksessä on todettu, että avustuksen määrä on enintään 30 prosenttia. Jatkuvuuden turvaamiseksi sekä myös omistajayhteisöjen riskinoton kannustimeksi osuus pitää selvästi määritellä vähintään 30 prosentiksi.

Aikuiskoulutuskeskusten hallinnon järjestämisestä tehty esitykset ovat perusteltuja, mutta työmarkkinajärjestöjen, ammattiyhdistysliikkeen, osuus keskusten johtokunnissa tulisi mielestäni lakisääteisesti säilyttää nykyisen kaltaisena. Jaa, että miksi? Siksi, että kokemukset kurssikeskusten hallintoon osallistumisesta ovat sekä järjestöjen että tietääkseni myös kurssikeskusten puolella pelkääntään myönteisiä. Kun ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten luonne ja olemus mielestäni edellyttää kontaktia ja kontaktitarpeita työelämään ja tämä vain tulevaisuudessa kasvaa, ei ole järkevää jättää tätä mahdollisuutta käyttämättä.

Herra puhemies! Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja koko ammatillisen aikuiskoulutuksen ydinkysymys on koulutuksen tason turvaaminen ja kehittäminen. Tämän

lakiesityksen toteutuminen merkitsee muutosta, joka sisältää aina jonkin asteisia uhkia, mutta myös mahdollisuuksia. Edessä on varmasti opinahjojen erikoistumista ja työnjakoja, uudistumista ja muutosta, joka tulee olemaan jatkuvaa.

Siksi pidänkin tärkeänä sitä, että jatkossa myös opettajien työaikaan, opetusvelvollisuuksiin, jatkokoulutukseen ja palkkaukseen kiinnitetään huomiota. Onkin huolehdittava siitä, että koulutuksen tärkein voimavara, opettajakunta ja rehtorit, voivat kokea käytännössä saavansa mahdollisuuksia kehittää eri tavoin ammattitaitoaan sekä saavansa työstä myös arvostuksen ja kohtuullisen palkan.

Ed. Savolainen: Herra puhemies! Käsitteilyssä oleva lakiehdotus ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia koskevaksi lainsäädännöksi on uudistusta tällä alalla. Edelliset puhujat edustajat Viinanen ja Gustafsson koskettelivat lakiehdotuksen keskeisiä sisältöjä, ja siksi puutun vain kolmeen asiaan, jotka haluan valiokunnan käsittelyyn viestittää. Jonkin verran olen katsellut ammattikurssikeskusten toimintaa sisältä päin tekemällä siellä silloin tällöin tuntiopettajan töitä sosiaalialan koulutuksessa; siellä on kolme keskeistä asiaa noussut esiin.

Yksi on kuraattorin tai vastaavan henkilön puute. Opiskelijat tulevat ammatillisiin kurssikeskuksiin kovin erilaisilla taustoilla, ja monesti henkilökohtaiset valmiudet, henkilökohtaiset elämäntilanteet saattavat olla perin sekavia, eivätkä ne tue opiskelumahdollisuuksia. Siitä johtuu mm. runsas keskeyttäminen ammattikurssikeskuksissa tai runsaat poissaolot. Tästä syystä toivoisin, että valiokunta kiinnittäisi huomiota siihen, miten voitaisiin tätä aluetta vahvistaa ammattikurssikeskuksissa tai tulevilla aikuiskoulutuskeskuksissa: opiskelijoiden aseman tukemista kuraattorilla tai vastaavalla henkilöllä. Tällä hetkellä opettajat tekevät muun työnsä ohella runsaasti opiskelusosiaaliseen alueeseen liittyviä töitä, ja se on tietysti hyvä niin, mutta se ei ole riittävää eikä kuulu sillä tapaa opettajien työtehtäviin.

Toinen asia on tutkintojärjestelmän kehittäminen. Aina on havaittavissa se, että jokaisessa ryhmässä, joita itse olen opettanut, on joitakin henkilöitä, joilla on erinomaiset teoreettiset oppimisvalmiudet. He vain jos-

tain syystä ovat jääneet vaille opiskeluputkia elämässään ja ovat sitten päätyneet jo varsin varttuneinakin opiskelemaan ammattikurssikeskuksiin. Tästä syystä tutkintojärjestelmiä olisi erityisesti kehitettävä niin kuin edustaja Viinanen mm. mainitsi, joko niin, että erilaisilla jaksotetuilla kursseilla voitaisiin suorittaa tutkinto, tai sitten aikuiskoulutuskeskuksissa tehdyt pohjaopiskelut antaisivat mahdollisuuden jatko-opiskeluun jossakin muussa oppilaitoksessa. Eli koulutusväylä pitäisi taata tässä opiskelussa.

Kolmas asia, johon haluan kiinnittää huomiota, on opiskeluvollisuus. Poissaolot ja keskeytykset ovat liian suuria tässä opiskelumudossa. Voi olla, että ne enemmänkin kuuluvat työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta koskevaan lakiin kuin itse aikuiskoulutuskeskuslakiin, mutta joka tapauksessa tähän piiriin. Perinteisen työllisyyskoulutuksen piirissä olevassa koulutuksessa keskeytetään liian paljon opiskelu ja ollaan kohtuuttoman paljon pois siitä huolimatta, että samanaikaisesti on taloudellinen tuki opiskeluun. Tähän pitää luoda järjestelmä, jotta niin suuria poissaoloja ja opiskelun laiminlyöntejä ei tapahtuisi.

Ed. Varpasuo merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys n:o 13 laiksi lasten päivähoitosta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Wasz-Höckert: Herr talman, herja puhemies! Jag önskar ta upp den här frågan alldeles kort för att poängtera att då när man först allvarligt diskuterade barndagsvårdsfrågan blev den på något sätt fördröjd

av en dragkamp mellan två ministrar i den dåvarande sittande regeringen och man kom först småningom fram till en lösning som återspeglar sig i den lag som nu gäller. Det parti jag representerar, svenska folkpartiet, hade från början en medlande åsikt och det är den som nu kommer till känna i det här nya lagförslaget.

Herra puhemies! Tämä on lapsia ajatellen erittäin suuri ja merkitsevä asia, joka tulee toteutumaan, kun laki astuu voimaan. Jo 1940-luvulla todettiin Ruotsissa lapsiryhmien suuruuden ja infektiokerkkyyden välinen syy-yhteys. Väitöskirja Turun yliopistosta osoitti, että tämä myöskin pitää paikkansa Suomessa, mikä on luonnollista. Englannissa on aikoinaan osoitettu, että mitä useampia lapsia esikouluiässä pidetään samoissa tiloissa, sitä useammin heillä on infektoita.

Meillä oli aivan uusi ilmiö 1950—1960-luvun taitteessa, jolloin Lastenklínikalla tutkimusryhmäni alkoi käyttää sanontaa: infektiokierre, repeatedly infected child. Tämä käsite oli täysin tuntematon amerikkalaisessa kirjallisuudessa, koska siellä tämän tyyppisiä laitoksia tai järjestelyjä ei ole. Lapsi on joko kotona tai toisen tyyppisessä hoidossa. Nyt voidaan myös todeta, että sellaisissa lapsissa, jotka joutuvat olemaan liian aikaisin liian suurissa lapsiryhmissä, voidaan myös todeta mielen terveydellisiä rasitusoireita. Esimerkiksi se tosiasia, että puolitoista — kolmevuotias lapsi joutuu jopa kahdeksan tai kymmenen kertaa vuodessa käymään korvalääkärisä keskikorvan tulehduksen takia puhkaisussa, on täysin uutta otologiassa. Professori Palvan johtamissa työryhmissä on osoitettu, että osa näistä lapsista on saanut pysyviä kuulovammoja.

Tämän vuoksi katson, että on erittäin hyvä, että saadaan korjaus lasten päivähoitolakiin. Jostakin lastenlääkäreille käsittämättömästi syystä laissa priorisoitiin 0—3-vuotiaat, kun me olemme sitä mieltä, että juuri 3—6-vuotiaat ovat ne, joiden sosiaalipedagogisen kehityksen pitäisi edetä muiden lasten kanssa yhdessäolon merkeissä. 0—3-vuotiaille pitäisi löytyä aivan toisenlaiset päivähoitoratkaisut. Nyt avautuu uudet mahdollisuudet lain kautta. Minä pidän sitä historiallisena tilaisuutena. Olen tämän takia

vaivannut arvoisia kansanedustajaystäviäni kuuntelemaan tätä.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Ed. Wasz-Höckertin puheenvuoron johdosta on pakko todeta, että toki sillä on merkitystä, minkälaiset päivähoitoryhmien koot ovat. Nähdäkseni kuitenkin ed. Wasz-Höckert unohti puheenvuorossaan sen kaikkein tärkeimmän asian, ja se on raha.

Niin kauan, kun meillä ei ole tahtoa ja poliittista halua tukea esimerkiksi kotihoidon tukijärjestelmää nykyistä enemmän, ei voida puhua siten kuin hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että ”eri päivähoitomuotojen nykyistä joustavampi järjestäminen ja vaihtoehtoisten päivähoitomuotojen toteuttaminen kunnissa”. Se tulee mahdolliseksi vasta sen jälkeen, kun nämä järjestelmät saatetaan taloudellisesti tasavertaisiksi. Uudistus on toki ihan tarpeen, mutta jos meillä ei ole poliittista tahtoa ja halua nostaa kotihoidon tuen markkamääriä, niin tasavertaisista vaihtoehdoista ei voida puhua.

Ed. Wasz-Höckert: Herra puhemies! Koetin tuoda esille lasten parasta. Lähdän lähestymään tätä ongelmaa kokonaan lasten kannalta. Raha ja sen siirtäminen paikasta toiseen on kokonaan aikuisten ihmisten asia. Niin harvat aikuiset ihmiset, eivät edes isät ja äidit aina, pystyvät ymmärtämään, mikä lapselle on paras. Tässä me nyt olemme siirtymässä suurista lapsiryhmistä parempaan.

Ed. Anttila on täysin oikeassa siinä, että hyvin monelle herkälle lapselle, sairaalle lapselle on nimenomaan oman äidin hoito omassa kodissa kaikkein paras ratkaisu. Siihen luonnollisesti poliittisesti pitää löytää rahaa. Luulen, että meidän molempien puolueemme ovat ajaneet juuri tätä, sekä keskustapuolue että RKP.

Eri asia on, ettei pidä viedä seitsenvuotiaita, yksin kasvaneita ja eläneitä lapsia suoraan kouluun. He eivät ole koulukypsiä. Tällainen naapureiden ja ystävien yhdessä järjestämä perhepäivähoito on välimuoto, josta täytyy tyydytyksellä todeta, että tämä on saatu aikaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys n:o 14 laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaalivaliokuntaan.

8) Ed. Donnerin lakialoite n:o 5 laiksi liikevaihtoverolain 3 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Minä arvaan, että jos eduskunnassa suoritettaisiin tästä asiasisällöstä salainen lippuäänestys, mikä ei tapahdu, niin eduskunnan enemmistö olisi sillä kannalla, että kirjojen liikevaihtovero on poistettava.

Äskettäin on ed. Renko kysynyt hallitukselta, aikooko hallitus alentaa kirjojen liikevaihtoveroa Euroopan yhteisön direktiivin suositusten tasolle tai poistaa liikevaihtoveron kokonaan oppikirjoilta ja kotimaiselta kaunokirjallisuudelta. Ed. Renko sai ympäröivään vastauksen, jossa sanotaan, että palataan asiaan myöhemmässä vaiheessa, kun liikevaihtoveroa uudistetaan.

Minä sen sijaan kysyisin, onko valtiolla varaa poistaa kirjojen liikevaihtovero. En tiedä täsmällistä summaa, se on tietysti aika huomattava, mutta huomattava olisi hyötykin, jos se poistettaisiin. Valtiovarainministeriö tulee varmaankin vastaamaan, että valtiolla ei ole varaa. Valtiolla on sen sijaan varaa nostaa puolustusmäärärahoja, kun monet muut valtiot pyrkivät niitä alentamaan. Valtiolla on myös varaa tukea munien ja voin vientiä summilla, jotka huimaavasti ylittävät valtion menetyksen, jos lvv kirjoilta poistettaisiin.

Kuten sanottu, tästä asiasta on puhuttu täällä monta kertaa, aloitteita on tehty, ja ne ovat hautautuneet. Yleensä on tietysti niin, että oppositio esittää hyviä asioita, jotka syystä tai toisesta hylätään, koska hallituspuolueet ja niiden takana oleva valtiovalta aina ovat oikeassa ja oppositio aina on väärässä.

Voidaan tietysti tässä tilanteessa väittää, että kirjojen ja kirjallisuuden tilanne on melko lailla ongelmaton maassamme. Valtio jakaa suuren määrän apurahoja, ja kirjastokorvausten määrä on jatkuvasti ollut nousussa. Apuraha kirjailijoille takaa kuitenkin vain mahdollisesti työrauhan tai antaa osittaisen toimeentuloturvan. Apurahalla ei myydä kirjoja. Valtion saama tulo kirjojen liikevaihtoverosta on moninkertainen suhteessa annettuihin apurahiin. Kirjailija Antti Tuuri on useaan otteeseen todennut, että hänen kirjojensa myynti edistää valtiontaloutta ja että hänen ei tarvitse olla kovin kiitollinen siitä, että osa on palautunut hänelle erilaisten apurahojen muodossa.

Meillähän toimii kustannusala pääosittain yksityisellä pohjalla, paitsi Valtion painatuskeskus, joka nykyään on liikelaitos ja jopa on pystynyt julkaisemaan kaksi minun teostani, kiitos siitä. Kuitenkin voidaan joutua tilanteeseen, jossa yhä harvemmin ja yhä ankarammin kriteerein julkaistaan esikoisteoksia, koska ne eivät yleensä kannata. Suomalaisen kirjallisuuden kehittämisen kannalta tämä on turmiollista.

Muistan itse, että kun 18-vuotiaana sain esikoisteokseni julkisuuteen, kustantaja ilmoitti jo kättelyssä sopimusta tehdessä, että teos ei ole kannattava ja sen painoksen tulisi olla 700 kappaletta. Hän toivoi kuitenkin, että minusta tulisi kunnon kirjailija ja että hän näin ollen ajan mittaan saisi katetta tappiolliselle investoinnilleen minun kirjaani. Näin tapahtuikin. Kuten Antti Tuuri voin hyvällä omallatunnolla sanoa tuoneeni valtion kassaan tukun rahoja liikevaihtoveron muodossa. Vaikka kirjojeni yhteispainos ei tavoita Laila Hietamiehen ja Kalle Päätalon huimaavia lukuja, yhteensä kuitenkin omia kirjojani on myyty yli 500 000 kappaletta. Tästä kertyy aika valtava summa liikevaihtoveroa.

Valtiovaltaan ei varmaan tehoa sekään toteamus, että kirjojen liikevaihtovero on poistettu useimmissa Länsi-Euroopan sivi-

tysmaissa. Kysymys on tietysti siitä, onko Suomi sivistysmaa. Tämä tosiasia olisi kuitenkin otettava huomioon, kun me lähitulevaisuudessa 14 päivänä maaliskuuta keskustelemme tässä salissa Euroopan integraatiosta, joka liian yleisesti on nähty vain taloudellisena ongelmana, harvoin kuitenkin kulttuurikehityksen ja kulttuurivaihdon kannalta. Yleensä me lainsäädännössä täällä mieluummin reagoimme ulkomaailman tapahtumiin toimimatta oma-aloitteisesti, mutta tässä tapauksessa olisi mielestäni otettava huomioon myös pienen kielialueemme vaikeudet. Onhan hallitus, olen sanonut sen monta kertaa ja joudun sen vielä kertomaan, jo vuoden 1987 ohjelmassaan puhunut kansallisen kulttuurin kehittämisestä. Tässä olisi nyt kerrankin oiva tilaisuus osoittaa, että nuo sanat eivät ole pelkästään sanoja. Tiedän, että eroava valtiovarainministeri Liikanen lukee kirjoja, lukee niitä hyvin paljon, mutta kuten tiedätte, hän on kohta poissa tästä virasta ja lähtee pakoon Brysseliin.

Kirjojen liikevaihtoveron poistaminen ei tietysti ole ainoa toimenpide, jolla kirjallisuutta voitaisiin edistää. Uusia tukikeinoja tarvitaan mm. käännöskirjallisuuden ja klassikkojen suhteen ja pienileikkisten kirjojen tukemiseksi. Liikevaihtoveron poistaminen koituu kuitenkin suoraan kuluttajan ja lukijan hyödyksi ja myös kirjastojen hyödyksi, koska sillä on hintoja alentava vaikutus ja se voi houkutella hieman uskaliaampaan kustannuspolitiikkaan.

Täällä on ehdotettu, että elintarvikkeet vapautettaisiin liikevaihtoverosta, aloite, joka varmaan kaatuu ja jota olen kannattamassa. Kirjat ovat kuitenkin monelle ihmiselle yhtä tärkeitä elintarvikkeita kuin ruoka. Kirjat ovat leipää. Jos me semanttisesti tutkimme sanaa "elintarvike", se merkitsee jotain muuta kuin ruokaa. Näin ollen kun ed. Seppänen teki lakialoitteensa elintarvikkeista, olin sitä mieltä, että siihen olisi pitänyt liittää pykälä kirjoista.

Yleisesti kai luullaan, että kirjojen lukeminen on passiivista harrastusta. Tämä pätee ehkä puhtaaseen ajanvietteeseen samalla tavalla kuin passiivisesti voidaan seurata jotakin tv-sarjaa. On mahdollista, että Suomen lukeva kansa tulevaisuudessa tulee lukemaan vähemmän ja enemmän seuraamaan ajanvietettä television välityksellä. Osavastuun tästä kantaa siinä tapauksessa valtiolta, joka

ehkä pitää tätä liikevaihtoverosta vapauttamista valtiontalouden kannalta turmiollisena. Toimenpide olisi kuitenkin valtiontalouden kannalta marginaalinen eikä merkitse juuri mitään.

Puhemies Sorsa kiinnitti huomiota äskettäin eduskunnan ja yleensä politiikan asemaan ja arvoon tämän vuoden valtiopäivien avauspuheenvuorossaan. Onko hän, arvoisa puhemies, joka ei tässä tilaisuudessa voi vastata, ajatellut sitä, että kansalaiset ihmettelevät, miksi hallituksen esitykset aina on hyväksyttävä, eduskunnan aloitteet melkein aina hylättävä? Sama pätee opposition aloitteisiin. Jos tätä asiaa ajattelee, niin arvovalta tulee putoamaan vielä enemmän. Me joudumme tilanteeseen, jossa kansalaiset pitävät eduskuntaa aika lailla ihmeellisenä suojatyöpaikkana, jossa käskystä äänestetään määrättyyn tapaan sekä hallituksen että opposition puolesta.

Toivoisin, että tässä tapauksessa, kun on kysymys kirjoista, ei tapahdu kuten olen arvellut, mutta voidaan tietysti kuvitella, herra puhemies, että jonakin päivänä nähdään sekin ihme, että hallitus viisaudessaan keksii tämän muutoksen itse.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aamupäivällä ed. Donner kävi sosialidemokraattisessa ryhmähuoneessa kahvilla. En tiedä, johtuiko siitä nautintoaineesta, mutta tämä puhe ja esitys on ainakin minua kovin miellyttävää ja lämmittävää. Ed. Donner aloitti puheenvuoronsa toteamalla, että varmaan eduskunnan enemmistö on tämän ehdotuksen takana. Olisin toivonut, että ed. Donner ei olisi ollut niin intellektuaali, että hän halusi allekirjoittaa tämän lakialoitteen vain yksin, vaan olisi kerännyt siihen rohkeasti yli sata nimeä. En kuitenkaan kuvittele, että se tässä ja nyt olisi sitä asiaa miksikään muuttanut, mutta uskon, että sillä olisi ollut kuitenkin jatkon kannalta merkitystä.

Minulla on sellainen vaisto ja käsitys, että kun seuraavien eduskuntavaalien jälkeen muodostetaan hallitusta, niin ainakin RKP on siinä hallituksessa mukana. Aika paljon veikkaisin sosialidemokraattienkin puolesta, ja eiköhän voitaisi nyt tässä sopia siitä, että seuraavassa hallitusohjelmassa lukee täsmällisesti se lakiehdotuksen sisältö ja henki, jonka ed. Donner äsken ansiokkaasti esitti.

Meillä sosialidemokraateilla on myös puoluekokous ensi kesänä, ja lupaan omalta pieneltä kohdaltani yrittää huolehtia siitä, että meidän ensi kesän puoluekokouspäätöksemme olisivat myös pontimina, kun seuraa-vaa hallitusohjelmaa tehdään.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ed. Donnerin aloite on kaikella tavalla perusteltu ja hyvä. Se on sitä yleislinjaltaan. Olen jo aikaisemmin, kun luin tämän aloitteen, keskustellut tästä ed. Donnerin kanssa ja todennut sen seikan, että tämä on aika vajavainen, koska 3 §:n mukaan olisi verotonta vain sellainen kirjojen myynti, joka tapahtuu kirjakaupassa. Meidän on syytä muistaa, että kirjojen myyntiä tapahtuu myös paperikaupoissa, ehkä muuallakin. Kun me pyrimme vapauttamaan kirjat liikevaihtoverosta, niin toivon, että valiokunta, joka ottaa tämän ed. Donnerin aloitteen käsittelyyn, ei kuitenkaan rajaisi sitä ihan tällä tavalla kuin ed. Donner on tehnyt.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuorosta jo henki selvästi se ajatus, että tämä aloite tulee täällä hylätyksi, koska ed. Gustafsson etsi erilaisia keinoja, miten tämä asia voitaisiin hoitaa tulevien eduskuntavaalien jälkeen. (Ed. Gustafsson: En muuten etsinyt!) Pidän valitettavana, että nyt jo etukäteen antaudutaan tämän tärkeän kysymyksen osalta.

On totta, että Suomessa kirjat ovat kohdallaisen kalliita, ja on myös totta, että useimmissa maissa kirjat ovat kokonaan tai osaksi liikevaihtoverosta vapaita. Ed. Donner puheenvuorossaan etsi yhtymäkohtia elintarvikkeiden liikevaihtoverotukseen. Itse näkisin hyvänä ratkaisuna sen, että molemmista poistettaisiin liikevaihtovero, koska elintarvikkeitaakin Suomessa rasittaa kohutuuttoman korkea liikevaihtovero aivan kuten kirjoja. Tehdään siitä kompromissi, poistetaan molemmista.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafsson otti esille tulevaisuuden ja tulevaisuuden jälkeiset vaalit. Minä pyydän palauttaa hänen mieleensä viime kaudella tekemäni samanlaisen aloitteen. Tein aloitteen kirjojen liikevaihto-

veron poistamisesta. Tämä asia oli myös äänestyksessä, kun käsiteltiin verolakeja, ja niin sosialidemokraattinen puolue kuin keskustapuolue äänesti tätä esitystä vastaan. Pyydän myös muistuttaa, että tuolloinen keskustapuolueen ministeri Eeva Kuuskoski-Vikatmaa oli itsekin tehnyt tällaisen aloitteen, mutta äänesti sitä vastaan. Näin nämä asiat ovat mutkallisia. (Ed. Lahti-Nuuttila: Mitä RKP teki?) — Minä en sitä muista. — Mutta ed. Donner, minä olisin huomauttanut siitä seikasta, että muutenkin kuin ostopaikan mukaan voisi kirjoja lajitella ja tätä kautta auttaa laatukirjoja ja oppikirjoja. Ed. Donnerin teokset varmasti laatukirjoinakin olisivat liikevaihtoverosta vapaita, jos tämä ehdotus menisi läpi.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Donnerin ehdotus on kyllä esityksen suunnan osalta kannatettava. Onko realismia, että kokonaan liikevaihtoveron piiristä kirjat poistettaisiin, on jo hieman eri asia. Mutta suunta tässä asiassa on oikea, suunta, jonka tykö toivoisin myös ed. Uosukaisen tulevan. Hän teki edellisen eduskunnan aikana hyvän aloitteen. Nyt kokoomus on hallituksessa ja viime vuosien aikana kokoomus on ollut mukana ei suinkaan vähentämässä kirjojen liikevaihtoverotusta, vaan nostamassa sitä 1 prosenttiyksiköllä. En ole aivan varma, ehkä ed. Uosukainen on äänestänyt tätä asiaa vastaan. (Ed. Laine: Hän äänesti puolesta!) mutta luulen, että hän on ollut mukana nostamassa liikevaihtoverotusta.

Kun otetaan tämän lisäksi huomioon se, että kirja yksittäisenä hyödykeryhmänä on tietävästi sellainen hyödykeryhmä, jossa verotuksen kertautuvuus on suurinta, niin todellisuudessa kirjoissa on tällä hetkellä ei vain se 17 prosenttia, vaan reilusti enemmän liikevaihtoveroa. Tässäkin mielessä, mikä ei kyllä näy ed. Donnerin esityksen perusteluista, hänen esityksensä kyllä on sinänsä tarpeen ja paikallaan.

Kun ed. Gustafsson totesi, että sosialidemokraatit ovat tulevassakin hallituksessa mukana ja kun tässäkin hallituksessa näin on, niin tietysti voisi kuvitella, että sosialidemokraatit turhaan vaaleja enää odottavat, koska joka tapauksessa ovat aina vain hallituksessa mukana. Ryhtyisivät nyt tässä asiassa toimenpiteisiin Donnerin esittämässä suunnassa!

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aina miellyttävää juoda kahvia sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän huoneessa. Sehän osittain edustaa hyvin korkeata äyllistä tasoa, kuten ed. Gustafsson tässä myöskin. Olisi miellyttävämpää, jos sanoista päästäisiin tekoihin.

Ed. Uosukainen valittaa sitä, että hän on tehnyt hyviä ehdotuksia tai hyvän ehdotuksen ja se on äänestetty nurin. Samalla tavalla, meidän tiedämme kaikki, myöskin ed. Gustafsson, että jos me täällä eduskunnassa ilman hallituksen myötävaikutusta esitämme jotain järkevää — ja tämän ainakin perusteiltaan pitäisi olla järkevää — niin me saamme kyllä pitkään odottaa, ennen kuin sitten hallituksen edustajat kertovat meille, että tämä esitys on sinänsä hyvä, mutta se ei sovi tähän ajankohtaan, ja odottakaa, kunnes me tuomme sen.

Samalla toivoisin myös, kuten ed. Gustafsson, että seuraava hallitus, mitä väriä se sitten onkaan, tuo ohjelmassaan tämän esiin. Sen sijaan en ole täysin vakuuttunut siitä, että mainitut puolueet olisivat seuraavassa hallituksessa. Mikäli käy niin, kuten luulen, että RKP ja sosialidemokratia edustavat järkevintä ainesta tässä eduskunnassa, niin toivon kyllä, että nämä puolueet ovat seuraavassa hallituksessa tukemassa tätä asiaa.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan vastata ed. Pekkariselle sen johdosta, että hän esitti lisäperusteluita. Ed. Donner kyllä puheenvuorossaan puhujan paikalta esitti nuo seikat, ja täällä salissa on myös lupa kuunnella ja ottaa nekin asiat aivan vakavasti. Olen ymmärtänyt, että herra puhemies on tarkoittanut juuri tätä, kun on halunnut nostaa eduskunnan arvovaltaa, niin että täällä sanotut sanatkin merkitsevät eivätkä vain kirjoitetut paperit.

Ed. Donner, en minä valita, minä en valita yhtään mitään. Minä totean vain ne seikat, kun havaitsin, että ed. Gustafssonin puheenvuorossa minun mielestäni maistui sellainen etten sanoisi hurskastelu, koska takana oli toimia ja tulevaisuuteen viitattiin. Juuri tätä nykyä ei näitä asioita ole saattanut havaita. Siksi minä halusin tämän asian palauttaa mieliin.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minusta ed. Donnerin ehdotus on erittäin hyvä.

Ed. Donner edustaa täällä ns. fiktiivistä kirjallisuutta, ja minä olen kirjoittanut joitakin ns. ei-fiktiivisiä kirjoja itse ja tiedän, että tämä ongelma koskee molempia kirjallisuuden lajeja.

Kaiken kaikkiaan ongelma lähtee siitä, että Suomi on erittäin pieni kielialue ja siitä syystä painokset ovat vähäisiä ja kirjojen hinnat kansainvälisesti katsoen erittäin korkeita. Tuhannen kappaleen runokirjaa pidetään meillä jo erittäin suurena myyntimenestyksenä ja joitakin sellaisia tietokirjoja, jotka ulkomailla saavuttaisivat satojentuhansien painoksien menekin, saadaan täällä suurin piirtein 3 000 tai 5 000 kappaletta myydyksi.

Käännöskirjallisuutta tehdään itse asiassa Punaisen Ristin työnä. Kukaan suomentaja ei pääse kovinkaan korkeille tuloille, ei varmastikaan sellaisille tuloille kuin tehtaissa tai rakennuksilla toimiva ammattimies. Kirjoittaminen on tästä syystä kaiken kaikkiaan melko idealistista hommaa. Paavo Haavikko on sanonut, että jos elää kirjoittamalla, pitää kirjoittaa niin, että elää kirjoittamalla. Tämä ei valitettavasti ole realismia kaikissa tapauksissa.

Tiedoksi kaikille kerrottakoon, että käsi kirjoituksista, joita viedään kustantajalle, 0,5 prosenttia tulee julkaistuksi ja 99,5 prosenttia on tullut tehdyksi turhaan. Niistäkin 0,5 prosentista, jotka tulevat painetuksi, vain hyvin vähäinen osa tuottaa tulosta, on ns. myyntimenestyksiä, ja loput ovat sellaisia kirjoja, jotka ainakin kirjoittaja joutuu tekemään erittäin alhaisella palkalla.

Tein tässä äsken laskelmia, kun Donner hieman ylpeänä mainitsi, että hänen kirjojaan on myyty 500 000 kappaletta. (Ed. Virolainen: Missä?) — Suomessa, ilmeisesti. — Voin lohduttaa häntä sillä, että minä olen kirjoittanut 4 kirjaa ja niitä on myyty yhteensä noin 10 000 kappaletta, joten luultavasti Donner on kuitenkin päässyt paremmille palkoille tästä kirjoittamisesta kuin esimerkiksi minä. Voi olla tietysti, että vielä kirjoitan parempiakin.

Kokonaisuudessaan kun tätä keskustelua kuuntelee ja kuulee, mitä edustajat Uosukainen, Gustafsson ja Pekkarinen täällä kilpaa lupailevat (Ed. Pekkarinen: Minä en luvannut liikevaihtoveroa kokonaan pois!) ja miten kilpaa epäilevät toisiaan eräänlaisesta farisealaisuudesta ja hurskastelusta, niin tuntuisi siltä, että näin hyvä ehdotus kuin tämä

ed. Donnerin ehdotus on, menee tietysti ilman muuta lävitse eduskunnassa, kun se saavuttaa kaikkien suurimpien puolueiden lämpimän kannatuksen. Ilmoitan tässä, että minä ainakin kannatan sitä, ja oletan, että koko vihreiden eduskuntaryhmä kannattaa myöskin.

Ed. Donner: Herra puhemies! Eräs asia unohtui edellisestä vastauspuheenvuorostani, joka liittyy tähän prosessiin. Nimittäin ed. Gustafsson vastauspuheenvuorossaan kehotti minua keräämään nimiä salista. Tässä nyt on taas tämä demokraattinen seikka, josta puhuin alkupuheenvuorossani, että nimienkeruu ei kannata. Se ei kannata. Vaikka olisi saanutkin 150 nimeä tämän aloitteen alle, niin ei se kuitenkaan olisi sen koommin kannattanut. Jos se on hyvä aloite, niin se on hyvä aloite, ja minusta silloin sitä voidaan muotoilla uuteen uskoon, mutta sitä pitäisi kannattaa riippumatta siitä, kuinka monta nimeä on jonkin paperin alla. Tämä on minun kantani, ja siksi en käy täällä keräilykierroksilla. Halusin vain sanoa sen periaatteesta. Minusta on aivan yhdenmukaista, joka tekee mitään, kun vain ehdotetaan hyviä asioita ja ne edes joskus hyväksyttäisiin.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Ed. Donnerin aloite koskee erittäin tärkeitä asioita. Voi sanoa, että se on kulttuuripoliittisesti eräs perustavaa laatua olevia kysymyksiä. Minäkin kannatan tätä ehdotusta, mutta ennen kuin lähdän lähemmin sitä koskettelemaan, muutamalla sanalla selostan tämän asian historiallisen taustan: Milloin kirjojen liikevaihtovero meillä on säädetty ja minkä vuoksi?

Suomessa järjestettiin syistä, joita en tässä käy koskettelemaan, yleislakko, joka alkoi samana päivänä, maaliskuun 1. päivänä 1956, kun uusi presidentti Urho Kekkonen astui virkaan. Sitä yleislakkoa pidettiin, en minä edes käy sanomaan, kenen toimesta, lähes kolme viikkoa, ja kun sitten lakko loppui, oli laskujen maksamisen aika. Valtiovarainministerinä oli Aarre Simonen, hyvin selkeäjärkinen poliitikko joka suhteessa, ja hän toi silloisen valtioneuvoston iltakouluun ehdotuksen, jossa hän ehdotti, miten ne suuret tappiot, joita yleislakko oli aiheuttanut, korvattaisiin. Eräänä kohtana tässä ra-

hoitusohjelmassa oli kirjojen liikevaihtoveron säätäminen.

Asiasta keskusteltiin silloisessa Fagerholm II hallituksessa pitkään ja esitettiin myös paljon kritiikkiä, mutta valtiovarainministeri ja valtiovarainministeriö puolustelivat tätä asiaa ennen kaikkea veroteknisillä syillä. Minunkin mieleeni jäi silloisen valtiovarainministerin lausunto, että käytännössä on erittäin vaikea tietää, mikä on kirja. Ehkä kansanedustaja Donner voisi sen paremmin määritellä niin, että ministeri Simosen — joka nyt on edesmennyt — tapainen valtiovarainministeri sen ymmärtää, mutta ennen kaikkea tämän lain soveltamisen teknisiin vaikeuksiin silloinen valtiovarainministeri vetosi. Minä olin sitä ennen ja olen ollut sen jälkeenkin opetusministeri ja yrittänyt niissä hallituksissa, joissa olen ollut mukana, saada ymmärtämystä kirjojen liikevaihtoveron poistamisen puolesta, mutta joka kerta olen epäonnistunut.

Nythän ed. Donner onnistuu paljon paremmin, kun hänen oman puolueensa puheenjohtaja on opetusministeri. Hän tietysti asettuu kannattamaan ed. Donnerin ehdotusta, ja minä opposition puolesta toivon hänelle kaikkea tukea nykyisessä hallituksessa, että sinipunahallitus saisi historiaan jäämään enemmän hyviä ratkaisuja kuin se on tähän mennessä tehnyt.

Toinen mahdollisuus tietysti olisi, että kirjojen liikevaihtoveroprosentti pantaisiin huomattavasti alemmaksi kuin nykyinen, mikä myöskin saattaisi johtaa kirjojen hintojen alenemiseen, mutta siinä taas tullaan esittämään tekniset vaikeudet, joita veroviranomaiset ja veroasioista vastaavat jokaisen verolain uudistamisen ja yksinkertaistamisen kohdalla tulevat esittämään.

Minulla ei ole eikä ed. Donnerin aloitteen perusteluissakaan ole sanottu, missä kaikissa Euroopan maissa on kirjojen liikevaihtovero tai missä se on ainakin yhtä suuri kuin muiden hyödykkeiden. Aloitteessa sanotaan, että Suomi kuuluisi harvoin Euroopan maihin joissa kirjoilla on yhtä suuri liikevaihtovero kuin muilla hyödykkeillä. Minulla ei myöskään ole tietoa siitä, kuinka monissa maissa Euroopassa ja muualla tänä päivänä kirjat ovat kokonaan liikevaihtoveroista vapaita.

Ed. Donnerin lakiteksti on hyvin kategorinen siinä, että verotonta on kirjojen myynti

kun myyjänä on kirjakauppa. Tämä on kovin yksinkertaista. Minä omasta puolestani kannatan sitä. On hallituksen asia, miten se voidaan käytännössä toteuttaa. Toivon ed. Donnerin työlle ja ponnisteluille mitä parhainta menestystä. Nythän vaalit lähestyvät. Arvelen, että Suomen kulttuuripiirit ovat hyvin kiitollisia, kun tämä hallitus ennen vaaleja antaa Suomen kulttuurille hyvin arvokkaan lahjan poistamalla liikevaihtoveron kirjoista.

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Virolaisen historiaan luotaava puheenvuoro osoittaa, että pankkilakko on saatava nopeasti loppumaan.

Ed. Laine: Herra puhemies! Vaikka tämä ei olekaan vastauspuheenvuoro, niin haluaisin kuitenkin todeta ed. Paloheimon puheenvuoron johdosta sen, että teidän ryhmänne kanssa on täsmälleen samoin kuin ed. Uosukaisen, te olitte myös liikevaihtoveron korottamisen kannalla eli myös kirjoihin kohdistuvan liikevaihtoveron korottamisen kannalla, kun hallitus esitti liikevaihtoveroprosentin korottamista 17:ään.

Olen omalta osaltani aikaisemminkin kannattanut ed. Donnerin vastaavan kaltaisia ehdotuksia ja olen myös itse tehnyt lakialoitteen, joka on eduskunnassa vielä käsittelemättä ja joka tarkoittaa liikevaihtoveron poistamista kotimaiselta kirjallisuudelta riippumatta siitä, missä sitä myydään. En muista, mutta luullakseni perusteluissa olen kyllä kiinnittänyt huomiota siihen, että kysymykseen tulee hyvälaatuinen kirjallisuus. Tässä aloitteessa olen kuitenkin ehdottanut myös eräitä muita tuotteita liikevaihtoverosta vapaiksi kuten ruoka, vaatteet ja muut välttämättömyystarvikkeet ja kotitaloudessa käytettävää energiaa.

Haluaisin kuitenkin vielä todeta ed. Donnerin aloitteen johdosta, että vaikka sitä kovasti kannatan, niin sen hallituksen, jota ed. Donner pääasiassa tukee, politiikka on täysin päinvastaista. Ainahan se täällä esittää kulutusverotusta kiristettäväksi, liikevaihtoveroa korotettavaksi ja valmistautuu parhailaan sellaisiin esityksiin, jotka merkitsevät myös palvelujen saattamista liikevaihtoverotuksen kohteeksi.

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Kiitos ed. Virolaiselle historian kertauskurssista,

joka oli hyvin hyödyllinen ja joka oikeastaan osoittaa, etteivät myöskään aikaisemmat hallitukset väristä riippumatta ole kovin paljoa ottaneet kantaa siihen, millä tavalla kulttuuripoliittisesti kirjojen myyntiä voitaisiin edistää, koska tämä on jäänyt voimaan. Minä en siis oikeastaan syytä enkä kiitä ketään siitä, että näin on käynyt.

Mitä tulee ed. Laineen puheenvuoroon ja kysymykseen siitä, mitä me täällä kannatamme, niin voin tietysti myöntää, että olen joutunut kannattamaan tai aika useinkin kannattanut hallituksen esityksiä, tosin olen äänestänyt myös niitä vastaan. Mutta se on ainakin sanottava, etten juuri missään tapauksessa ole tukenut tämän hallituksen kulttuuripoliittikkaa, ja niin kauan kuin se jatkuu samanlaisena, aion jatkuvasti protestoida sitä vastaan. Siinä minulla on harvinaisen hyvä omatunto. Tämä on myös johtanut siihen, että jotkut johtavat virallisen valtion kulttuuripoliitikot eivät enää sano hyvää päivää minulle.

Mutta mitä tulee liikevaihtoveroon, tähän varsinaiseen asiaan, olisi tietysti toivottavaa, että ministeri Taxell tätä asiaa tukisi. Hän on lähtenyt pakoon Reykjavikiin, ja sen lisäksi hän lähtee pakoon hallituksesta, joten voin hyvinkin kuvitella, että hän on tällä hetkellä meidän hallituksessamme ns. kuollut kana, englanniksi dead duck, mikä merkitsee, että hänellä ei kovin paljon vaikutusvaltaa enää ole hallituksen päätöksiin, koska hän eroaa jo. (Ed. Virolainen: Donnerilla on kaikki mahdollisuudet tulla seuraajaksi!) — Minulla ei ole, ei missään nimessä ole, ed. Virolainen. Siitä voitte olla aivan huoleti eduskunnassa, että minä en tule mihinkään.

Vielä eräs seikka, joka liittyy varsinaiseen esitykseen. Meillä on niin helposti moralisoivia kannanottoja kirjojen suhteen. Voidaan hyvinkin ajatella, että kirjojen myynnin myös muissa pisteissä pitäisi olla liikevaihtoverosta vapaa, ja kun se tulee valiokuntakäsittelyyn, sitä voidaan parantaa.

Mutta se moralisoiva kanta: Ymmärrän, että edustaja Paloheimo tai ainakin joku kysyi lähinnä retorisesti, mikä on kirja. No, jotkut, ehkä ed. Laine, ovat sitä mieltä, että pornokirja tai jokin ns. ala-arvoinen teos ei ole kirja. Minulla olisi hyvin liberaali tulkinta: Se mikä kansiin mahtuu, on kirja. Ed. Virolaisen ansiokkaat historiankirjoitukset

ovat erittäin hyviä kirjoja, edustaja Paloheimon viimeinen kirja on myöskin edustava suomalainen teos. Sitten on tietysti vähän helppohintaisempaa, esim. Barbara Cartlandin kirjoja käännöksinä, mutta kaikki ovat kirjoja. Henkilö, joka lukee kirjoja, saa siitä kuitenkin takuulla enemmän kuin television katselusta. Siksi minä en ymmärrä, miksi hallituksessa tai muualla vastustetaan tätä merkittävää kulttuuripoliittista reformia. Tämä on reformi, mutta se maksaa rahaa. Kirja on kansissa olevaa tekstiä, olkoonpa Aku Ankkaakin minun mielestäni. Aku Ankka on muuten miellyttävä tuote monessa mielessä, etenkin jos teillä on pikkulapsia, kuten minulla.

Siis kirjoista ei sovi moralisoida, koska myöskin Agnar Myklen kirjoja aikoinaan pyrittiin kieltämään ja meillä oli kaikenlaisia Salama-oikeudenkäyntejä. Kirjoissa kuitenkin vastakohtana eduskunnalle saa nykyisin herjata ketä tahansa ilman suurempia rangaistusvaatimuksia. Mehän emme saa toisiamme täällä herjata. Kirjoissa on hyvin laaja skaala.

Vielä yksi argumentti, joka on minusta hyvin tärkeä. Kun viittasin alkupuheenvuorossani kansallisen kulttuurin kehitykseen, niin haluan mainita, että eräs aika lailla johtava kustantaja, Tammen Olli Arrakoski, on äskettäin haastattelulausunnossaan puhunut siitä, että jos Suomen kansan kielitaito paranee — ja sehän on paranemassa — se merkitsee sitä, että käännöskirjallisuuden asema huononee. Kun käännöskirjallisuus by definition tulee kalliiksi myydä Suomessa, se merkitsee, että kirjoja käännetään yhä vähemmän, paitsi klassikoita myöskin modernia kirjallisuutta. Se merkitsee lopulta sitä, että jos nykyistä kehitystä jatketaan ja koululaiset lukevat vain englantia, saksankielinen, ranskankielinen, espanjankielinen kirjallisuus jää kääntämättä kokonaan. Se merkitsee köyhtymistä Suomessa, jonka pitäisi myöskin muuten kuin taloudellisesti integroitua vapaampaan, avoimempaan Eurooppaan. Puhumattakaan sitten kaikesta siitä valtavan mielenkiintoisesta kirjallisuudesta, jota julkaistaan Itä-Euroopassa tai Keski-Euroopassa tällä hetkellä kielillä, joita me emme osaa. Tämä liikevaihtoverouudistus edesauttaisi edes tätä, että tutustuisimme paremmin Eurooppaan kuin menemällä Kanariansaarille ja Rhodokselle.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä aika pitkälle yhdyin kaikkeen siihen, mitä edustaja Donner viimeisimmässä puheenvuorossaan lausui. Minusta on kyllä aika hyvä peruste, että kirja-kaupassa myytävät kirjat pääsevät joko kokonaan tai osittain liikevaihtoverosta vapaiksi. Minä en kuullut edustaja Donnerin ensimmäistä puheenvuoroa. Sanoiko hän, mikä on kirjojen liikevaihtoveron tuotto tänä päivänä? Kai se on pari miljardia ainakin vuodessa. Mutta se ei ole niin suuri, ettei tässä tapauksessa voitaisi luopua liikevaihtoverosta, kun valtiontalous on kokonaan toisessa tilassa kuin ministeri Simosen aikana vuonna 1956, yleislakon jälkeen. Kun valtion kassassa kuulemma on ennen ensi vaalejakin rahaa useita miljardeja markkoja, niin eduskunta nyt voisi näyttää aktiivisuutensa ja sen, että meillä on valta käsissä. Tämä on meidän päätettävissä nyt.

Minä vielä uudelleen toivotan edustaja Donnerin aloitteelle kaikkea menestystä. Sitten kun tulee ratkaisun paikka, niin ilmoitan olevani hänen kanssaan samalla puolella rintamaa.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Minusta tämän keskustelun mittaan nousi esille sekin seikka, miten sattumanvaraisesti, olipa syy mikä tahansa ja ottamatta kantaa alkulähtökohtaan, saattavat jotkin asiat tulla verotuksen piiriin. Ja kun ei enää ole jälkeäkään siitä, mistä lähtökohtatilanteesta se on tullut, ei ole ollut aiettaakaan sitä tilannetta korjata, vaikka asia ja tilanne on muuttunut. Tästä syystä minusta pitäisikin asioita katsella osa kerrallaan, mm. kirjojen liikevaihtoveroa.

Kun täällä otettiin esille se, että hallituspuolueet ovat liikevaihtoveroa kauttaaltansa nostaneet tai jossakin kohtaa nostaneet, niin tämä nimenomainen kohta taas ei ole ollut esillä. Meillä asiat menevät liikaa hahmottomana kokonaisuutena, niin ettei niitä yksityiskohtaisesti käsitellä ja päästä käsittelemään. No, päästänsänsä tässä. Minusta tämä keskustelu on siinä mielessä hyvä, ja erityisesti pyydän kannattaa edustaja Donnerin viimeisiä perusteluita, jotka tulivat tälle aloitteelle. Minä mielihyvin puhun sen puolesta, koska itsekin olen asian puolesta esiintynyt ja aion esiintyä.

Ed. Kalima (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minullakin on lapsi, joka lukee Aku Ankkaa, mutta en väittäisi silti, että se on kirja. Se saattaa olla painojulkaisu. Se on eri asia. Kysyisinkin ed. Donnerilta, tarkoittaako hän liikevaihtoverottomuuden ulottamista painojulkaisuihin. Siis tieteelliset aikakauskirjat ja muut painojulkaisut olisivat samassa asemassa. Ja miksi ei voitaisi liikevaihtoverottomuutta ulottaa tukkumyyntiin, siis kaikkeen painojulkaisujen vaihdantaan, koska lakiteknisesti se näyttää paljon selkeämmältä kuin tällainen rajaaminen.

Haluaisin todeta myös sen, että on eräitä kirjoja, nimittäin väitöskirjat, joista yleensä joutuu maksamaan. Meillä on sellainen systeemi, että jos kirjoja ei myydä, niin kirjan tekijä joutuu suorittamaan kustannukset. Eräs asia olisi myös se, että me loisimme järjestelmän, jolla estettäisiin se, että väittelijä joutuisi maksamaan kirjansa painattamisesta.

Lopuksi vielä kysyisin, onko atk-tallenteen tai ääninauhana myytävä kirja ed. Donnerin mielestä kirja. Tämä on juridisesti vaikea asia. Toivoisinkin, että eduskunnassa olisi enemmän valmisteluvoimaa, jotta voitaisiin tällaiset asiat selvittää.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Donner hyvässä puheenvuorossaan kysyi, minkähän takia sitä kulttuuritekoa ei saada aikaiseksi, että liikevaihtovero kirjoilta poistettaisiin. Ed. Uosukainen ehti jo kommentoida sitä, mikä ensimmäiseksi tuli itsellenikin mieleen, että joskus on jotakin syntynyt, pantu jalalle, mutta vaikka perusteet ovat häipyneet, ei kuitenkaan olla valmiita uuteen tilanteeseen eikä sitä poisteta, mikä on tavaksi tullut. Jälkimmäistä helposti tukee se, että siitä tulee eräänlainen väline, joka näyttää sopivan tilanteeseen. Siitä saadaan tuloja, ja jopa tiedostamattomasti voi olla sellainenkin mielikuva, ettei sen muuttaminen niin tarpeellista ole, kyllähän se menee näinkin.

Samalla ei huomata sitä, kuinka meitä ihmisiä varallisuuden mukaan laitetaan eri kategorioihin. Kirjat ovat hyvin kalliita tänä aikana. Sillä tavalla annetaan tietty etu niille, joilla on paljon varallisuutta käytettäväksi tällaiseen tarkoitukseen. Samalla ohjataan ihmisten käyttäytymistä hyvin merkittävässä määrin.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Virolaisen kysymykseen kertoisin, että pyrin saamaan tarkkaa tietoa tästä jo viime vuonna, mutta ilmeisesti liikevaihtoverotilastoissa paperi- ja kirjakaupan myynti on yhdistetty. Kokonaissuuruusluokka on jotakin 150—200 miljoonaa, josta puhtaan paperikaupan myynti tietysti on aika suuri osa. Siitäkin tietysti voidaan keskustella, miksi paperia myydään liikevaihtoverollisena tai liikevaihtoverottomana, mutta se on toinen asia.

Ed. Kalima esitti joukon erittäin arvokkaita havaintoja ja kysymyksiä. Koska ed. Kalima on juristi, niin toivon, että ne, jotka kehittävät aloitetta eteenpäin, ottavat hänen huomionsa huomioon ja ehkä muuttavat esitystä huomattavasti parempaan suuntaan. Halusin herättää keskustelua, viedä asiaa eteenpäin. Toivon mukaan se viedään eteenpäin.

Aku Ankan hyödyllisyydestä voidaan ehkä salin ulkopuolella keskustella ja siitä, onko Aku Ankka kirja vai ei. Tähän en pysty tällä hetkellä vastaamaan, mutta toivon, että valiokunnassa tämä Aku Ankka -keskustelu otetaan huomioon.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Ed. Kalima halusi laajentaa keskustelua kirjoista painojulkaisuihin yleensä. Tämä lähti liikkeelle ed. Donnerin Aku Ankka -lauseesta. Ed. Kalima halusi, että painojulkaisut yleensäkin voisivat olla liikevaihtoverosta vapaita.

Nyt en tarkkaan tiedä, miten painojulkaisu määritellään. Mutta siltä varalta, että se määriteltäisiin esimerkiksi siten, että kauppojen alennusmyyntiluettelot ovat painojulkaisuja, mainoksella itseään elättävät ilmaisjakelulehdet ovat painojulkaisuja ja monet muut vastaavat, koteihin lähes väkisin tuputettavat lehdet ja julkaisut kuuluvat painojulkaisujen piiriin, niin minä ilmoitan, että minä vastustan ed. Kaliman esitystä. Katson, että on hyvin paljon sellaisia painojulkaisuja — jos nämä kuuluvat painojulkaisujen piiriin — jotka ovat ensisijaisesti vahingollisia ja joilta ei pitäisi ottaa pois liikevaihtoveroa. Ne eivät levitä mitään hyödyllistä, vaan ensisijaisesti haitallista informaatiota. Niiden kohdalla pitäisi säätää huomattava haittaverro ja tällä tavalla rokottaa niitä nykyistä enemmän.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Vielä palaan kirjakauppoihin ja kirjaan. Minulla on kyllä se käsitys, että kirjakaupoissa myyvät kirjat voitaisiin varsin pätevästi määritellä, mitä niihin kuuluu. Näin erilaiset painotuotteet jäisivät pois. Niin kuin ensimmäisessä puheenvuorossani sanoin, ministeri Simonen ja veroviranomaiset yleensä lähtevät siitä, että kaikkia pitää kohdella samalla tavalla. Nyt eduskunnalla olisi tilaisuus tehdä tähän muutos.

Mitä tulee veron kokonaisvaikutukseen, sanoin erehdyttävästi äskeisessä puheenvuorossani. Kirjojen myynti maassamme on kaikkiaan, jos tällä tavalla määritellään ”kirjakaupoissa myyvät kirjat”, ehkä miljardin suuruusluokkaa, mutta silloin vero on huomattavasti pienemmässä mittakaavassa. Ehkä se on, niin kuin ed. Donner sanoi, laskettavissa sadoissa miljoonissa, niin ettei tämä ole mikään suuri valtiontaloudellinen kysymys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

9) Ed. Kietäväisen ym. lakialoite n:o 7 laiksi kuntajaosta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Hallituksen esitys n:o 255/1989 vp. kuntajakolain muuttamiseksi lähetettiin valiokuntaan 15. kuluva kuuta istunnossa myöhään illalla. Tämä jättämäni lakialoite on tarkoitettu mainitun hallituksen esityksen rinnakkaislakialoitteeksi.

Tuosta hallituksen esityksestä n:o 255 on syytä todeta, että se on hyvin tekninen. Siinä esitellään lähinnä muutamia toimivallan siir-

toja. Lakiesitys ei käsittele lainkaan kuntaliitoksen suorittamisen keskeisintä osaa eli sitä, kuinka kuntaliitokset käytännössä suoritetaan ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia tuossa prosessissa.

Kuntajaotuslain 3 §, jota lakialoitteessa, joka nyt on käsiteltävänä, esitetään muutettavaksi, kuuluu seuraavasti: ”Milloin sen kunnan valtuusto, jota kuntajaon muutos koskisi, vastustaa muutosta, muutos saadaan määrätä toimeenpantavaksi vain, jos tärkeän yleisen edun on katsottava sitä vaativan.”

Edelleen kuntajakolain 14 § toteaa yksiselitteisesti, että kuntajaon muuttamisesta päättää valtioneuvosto.

On siis todettava, että paljon keskustelua herättäneet pakkoliitokset eli kyseisen kunnan asukkaiden enemmistön tahdon vastaiset kuntajaotuksen muutokset ovat yhä mahdollisia. Tämä asia ehkä teknisesti tuntuu hyvin vähäiseltä, mutta mielestäni se on periaatteellisesti nyky-yhteiskunnassa hyvinkin tärkeä.

Menettelytapa, jolla nykyisin perusteella kuntaliitokset toteutetaan, on erittäin epäkansanvaltainen, ja sitä voidaan myös perustellusti nimittää vanhakantaiseksi. Kuntaliitos on hyvin monella tapaa kansalaisten kannalta niin keskeinen, että heille tulisi antaa asiassa lopullinen päätäntävalta sitovalla kunnallisella kansanäänestyksellä, kuten lakialoitteessa esitetään.

Kotikunta muodostaa ei vain julkisen hallintoyksikön, vaan kunnan rajojen sisällä asuville kansalaisille enemmänkin kuin hallintoyksikön, kotiseudun, ja sen merkitystä on hyvin vaikea arvioida kenenkään muun kuin kunnassa asuvan kansalaisen. Kotiseudun, kotikunnan merkitys tulee Euroopan yhdentymisessä myös varmasti lisääntymään, koska kansainvälistymisen on hyvin useissa yhteyksissä havaittu myös synnyttävän reaktion, tarpeen kotiseutuun kuulumisen lisäämisestä ja kansalaiset ovat entistä enemmän hakenet juuriaan. Tässäkin suhteessa kunnan tarpeellisuuden suorittamia ei ole ylhäältä päin mahdollista suorittaa, vaan yhteisön itse tulisi ratkaisu tehdä.

Kysymys on siis monitahoisesta ihmisyyteisestä, jonka pakkoliitokset, sillä tavalla kuin laki nykyisin ne mahdollistaa, sotivat hyvin vahvasti nykyistä kansanvallan käsitystä vastaan.

On syytä myös todeta, että tässä ei rikota vain nykyaikaista kansanvallan käsitettä,

vaan myös voidaan todeta, että hyvin laajasti kuntataholla on koettu nykyinen tilanne muutosta tarvitseväksi. Esimerkiksi kunnalliset keskusjärjestöt ovat kunnallisten keskusjärjestöjen yhdistymistä koskevassa aiepöytäkirjassa ilmaisseet erittäin kriittisen kantansa kuntien pakkoliitoksista.

Herra puhemies! Kun kuntajaotuslakia ollaan nyt uudistamassa, on toivottavaa ja tärkeää, ettei eduskunta tyytyisi vain pienten teknisten yksityiskohtien muuttamiseen, kuten hallituksen esityksessä ehdotetaan, vaan että tässä yhteydessä kuntajaotuslakia uudistettaisiin periaatteellisemminkin tavalla, joka vastaisi nyky-yhteiskunnassa vallitsevaa käsitystä kansanvallasta ja todella antaisi tässä kansalaisten kannalta tärkeässä asiassa lopullisen päätäntävällän niille, jotka parhaiten kykenevät arvioimaan kunnan olemassaolon tarpeellisuuden, nimittäin kussakin kunnassa asuville kuntalaisille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

10) Ed. Linnainmaan lakialoite n:o 9 laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 (HE n:o 226/1989 vp.)

12) Talousvaliokunnan mietintö n:o 1 (A n:o 1)

13) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 245/1989 vp.)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Kyselytunti on ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 15.40.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola